

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

เชียงใหม่ หรือ “นพบุรีศรีนครพิงค์” นับเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเมืองตากอากาศและเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไม่เพียงแต่ในประเทศไทย แต่เป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก เนื่องจากเที่ยวพร้อมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเป็นจำนวนหลายล้านคนในแต่ละปี อีกทั้งเชียงใหม่มีอดีตอันรุ่งเรืองเนื่องจากตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งไหลลงมาถึงปากอ่าวไทยจึงเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับอาณาจักรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรล้านช้างของลาวหรืออาณาจักรสุโขทัยทางตอนใต้ รวมถึงแคว้นต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และการศึกษา ทั้งทางด้านศาสนา สถาปัตยกรรม และการค้า ส่งผลให้มีวิทยาการที่ น่าสนใจเป็นของตนเองในอดีตมักมีพ่อค้าเงี้ยวจากพม่าและพ่อค้าจีนฮ่อจากยูนนาน เดินทางด้วยขบวนม้าต่าง วัวต่าง ล่องลงได้มาค้าขายในเชียงใหม่อยู่เสมอ ๆ ปัจจุบัน เชียงใหม่ ก็ยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคม มีเส้นทางรถไฟไปยังจังหวัดต่าง ๆ รอบข้าง ทั้งเชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง มีท่าอากาศยานนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ สามารถเดินทางไปยังคุนหมิงและยูนนานของจีน ย่างกุ้งของพม่า และหลวงพระบางของลาว (พัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่, 2554)

ด้วยสภาพที่เต็มไปด้วยเทือกคอยอันเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม ประกอบกับที่ตั้งซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยซึ่งทุกปีในช่วงฤดูหนาวจะมีความกดอากาศสูงแผ่มาปกคลุม ทำให้เชียงใหม่มีอากาศหนาวเย็นสบาย จึงมีผู้ต้องการมาพักอาศัยและท่องเที่ยวในฤดูหนาวเป็นอย่างมาก โดยมีการสร้างบ้านพักตามอากาศ หรือ รีสอร์ท ต่าง ๆ กิจการอสังหาริมทรัพย์เติบโตขึ้นและส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมในเมืองลดลง จนต้องขยายที่ทำกินไปในเขตภูเขา นุกรุกเข้าไปในเขตป่าไม้ จนเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร แม้แต่งานหัตถกรรมที่เคยเป็นเพียงอุตสาหกรรมในครัวเรือน ก็ขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น การแกะสลัก การทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ปัจจุบันจึงเริ่มมีการซื้อหาวัตถุดิบจากจังหวัดอื่น ๆ รอบข้าง แม้กระนั้นก็ตามเชียงใหม่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งภูเขาสูง ป่าไม้ และสายน้ำ เชียงใหม่จึงเป็นดินแดนประหนึ่งเมืองในฝันที่เล่าขานกันถึงวัฒนธรรมอันดี

งามของผู้คนซึ่งมีจิตใจโอบอ้อมอารี บ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น อากาศสดชื่น และงดงามด้วยทิวทัศน์ทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) เชียงใหม่จึงเป็นเมืองที่ทุกคนใฝ่ฝันจะเดินทางไปเยือนเพื่อแสวงหาความรื่นรมย์แก่ชีวิตอยู่เสมอ

จังหวัดเชียงใหม่เอง มีนโยบายเร่งด่วนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้หันมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว โดยชื่นชมสนามบินนานาชาติเชียงใหม่ที่มีการจัดระเบียบในการรับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีต่างจากสนามบินนานาชาติแห่งอื่นในประเทศไทยเป็นภาพลักษณ์ที่จำเป็นต้องส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้รับทราบอย่างกว้างขวาง อีกทั้งต้องเชิดชูอัตลักษณ์ล้านนา ด้านความอ่อนโยน อ่อนหวาน มีน้ำใจไมตรี ต่อนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น เด็ก หรือคนชรา เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านท่องเที่ยวและ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น ต่าง ๆ ได้รับประโยชน์จากธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเน้นการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระจายสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดเชียงใหม่ (CHIANGMAI TOURISM & SMEs DISTRIBUTION CENTER) (CTDC)) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชียงใหม่ โดยการ ดูแลผลผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้าและขยายตลาดจากในประเทศ ผู้ต่างประเทศภายใต้ความอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืนต่อไป (นโยบายบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่, 2554)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นหนึ่งมาตรการสำคัญของรัฐบาลไทยที่ใช้กระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศมาโดยตลอด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้รณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้าของไทยให้มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นในแผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2552 ได้กำหนดกลุ่มสินค้าที่ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยว ก็คือ Village Tourism โดยเน้นให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็น OTOP ของชุมชนท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นสินค้าของที่ระลึกและบริการให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยการมุ่งเน้นคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในภาคเหนือได้เชิดชูภาพลักษณ์ของแหล่งวัฒนธรรมล้านนาผสมผสานความมีระดับ (Classy Lanna) นำเสนอความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผสมผสานกับความมีสไตล์และมีระดับของสินค้า OTOP และวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งการบริการที่มีคุณภาพ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) นอกจากนี้ สำนักพัฒนาชุมชน

จังหวัดเชียงใหม่ (2553) ได้ระบุว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือได้พัฒนาและจัดตั้งหมู่บ้านหัตถกรรมเพื่อการท่องเที่ยว หรือหมู่บ้าน OTOP ต้นแบบ ซึ่งจะเป็นส่วนในการเชื่อมโยงสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน รวมทั้งบุคลากรทุกภาคส่วนในการเชื่อมโยงสินค้า OTOP และวิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม จากสถิติที่ปรากฏพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ยังมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้าไปไม่ถึงผลิตภัณฑ์ OTOP และวิสาหกิจชุมชน อันเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ล้านนาเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่ง ภัณฑุรักษ์ ญามาโมได้ (2551: 3-4) กล่าวเสริมว่า การที่จะให้ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP และวิสาหกิจชุมชนของภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เข้าถึงตัวนักท่องเที่ยว นั้น ต้องอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งนับว่าเป็นคนกลางเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนภายในชุมชนที่เป็นผู้ผลิตสินค้า เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเหล่านั้น จะช่วยประสานและให้ข้อมูล รวมทั้งแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในที่สุด

ธุรกิจการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนจากทางภาครัฐบาล โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและการวางแผนบริหารจัดการได้รับงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุก ๆ ด้าน เช่น แหล่งท่องเที่ยว และการบริการอื่น ๆ ตามนโยบายของการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงหมู่บ้านการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีกระบวนการผลิตสินค้าที่น่าสนใจ มีเรื่องราวตำนาน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านที่น่าสนใจและมีบรรยากาศน่าหลงใหล ทางหน่วยงานที่ส่งเสริมและมุ่งเน้นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านต่าง ๆ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2553) ทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ให้ยั่งยืนนั้นควรเป็นการสร้างและการพัฒนาจากภายในแต่ละท้องถิ่นแทนที่จะเป็นการจูงใจโดยภาครัฐ กระบวนการคิดควรจะเป็นการกำหนดจากล่างสู่บนเพื่อให้เป็นการพัฒนาที่เป็นความต้องการจากคนในชุมชนอย่างแท้จริงและมีการกำหนดเครือข่ายการทำงานหรือเครือข่ายที่มีการช่วยเหลืออย่างชัดเจนมีรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากโครงการเหล่านี้ ทั้งทางด้านการท่องเที่ยวและด้านโครงการวิสาหกิจชุมชน โครงการทั้งสองต่างก็มีเครือข่ายเฉพาะของแต่ละโครงการเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าของชุมชน โครงการทั้งสองเป็นโครงการสำคัญที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเช่นกัน อีกทั้ง

มีเป้าหมายที่เหมือนกัน คือ มุ่งเน้นส่งเสริม พัฒนาศักยภาพการผลิตการตลาด เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และบริการตลอดจนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อเป็นการสร้างรายได้และความเจริญให้แก่ชุมชน สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขาย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้รู้จักแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก (กรมพัฒนาชุมชน, 2553 : 2) ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องหาวิธีในการสร้างเครือข่ายระหว่างธุรกิจท่องเที่ยวและโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนบน และหารูปแบบที่เหมาะสมของเครือข่ายระหว่างธุรกิจท่องเที่ยวและโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์และบริการทางด้านการท่องเที่ยว เพิ่มรายได้เข้าสู่ชุมชนมีรูปแบบเครือข่ายในการช่วยเหลือทำงานร่วมกันอย่างชัดเจนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว บนฐานความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนผู้คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึง ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านที่ 2 คือ การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เท่าเทียมและเป็นธรรมอย่างสร้างสรรค์ สมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ และแผนพัฒนาฯ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มงานวิจัยที่ต้องดำเนินการเป็นการเร่งด่วน กลุ่มเรื่องที่ 11 คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยกำหนดกรอบการวิจัยไว้ 6 ด้าน ได้แก่

- (1) การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ กำหนดและปรับ โครงสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในภาคสาขาการท่องเที่ยว (Tourism Sectors) ที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาประเทศ
- (2) การวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ (Human Capital) ของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวต่อผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

(3) การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชาติ (National Tourism Economic Impacts) เพื่อคาดการณ์และวางแผนการเพิ่มมูลค่าคงเหลือทางการท่องเที่ยวของชาติ (National Tourism Retained Value)

(4) การวิจัยเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวของชาติ (Tourism Value Adding)

(5) การวิจัยเพื่อค้นหา อัตรากำไรและปริมาณทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชาติ

(6) การวิจัยเพื่อศึกษาและค้นหาศักยภาพทางการตลาดการนักท่องเที่ยว โดยเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ (High Quality Niche Markets) เช่น กลุ่มบราซิล รัสเซีย อินเดียและจีน (BRIC) และกลุ่มประเทศ GCC (Gulf Cooperation Council : การ์ตา โอมาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน คูเวต และซาอุดีอาระเบีย)

ทั้ง 6 กรอบงานวิจัยเร่งด่วนล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับกลยุทธ์การวิจัยที่ 4 ในการพัฒนาศักยภาพระดับคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวของยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ อันประกอบไปด้วย 13 แผนงานวิจัย (นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555 – 2559), หน้า 8 – 9) ได้แก่

(1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

(2) การวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

(3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

(4) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างรายได้และการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(5) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(6) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

(7) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อมโยงถึงการสร้างคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม

(8) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(9) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางทะเล

(10) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

(11) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมด้านการเกษตรและอาหาร

(12) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

(13) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการจัดการประชุมและการจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ (MICE Tourism - Meeting Intensive Convention Exhibition Tourism)

การให้บริการทางวิชาการและการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีปรัชญาและวิสัยทัศน์ในการให้บริการแก่ท้องถิ่นในด้านวิชาการ (วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2553) จึงเกิดความร่วมมือกับองค์กรของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง (แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง) โดยในปี พ.ศ. 2551-2554 ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ทำความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งที่เป็นองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลตำบล ในการร่วมมือกันกับนักวิจัยและนักวิจัยท้องถิ่น ทำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดแนวทางการร่วมมือทางวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งคณะทำงานวิจัยครั้งนี้ได้ทำความร่วมมือกับ อปท. ในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2554 เป็นต้นมามากถึง 120 ตำบล (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2554) ทำให้นักวิจัยเห็นว่าควรเป็นอย่างไรที่ควรจะดำเนินการวิจัยภายใต้ชุดโครงการเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.เชียงใหม่ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับท้องถิ่น จ. เชียงใหม่” ซึ่งประกอบไปด้วยโครงการย่อยถึง 9 โครงการวิจัยได้แก่

โครงการย่อยที่ 1 วิสาห์คือชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 3 การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 5 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 6 การพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 7 ต้นทุนและผลตอบแทนการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 8 การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับองค์กรท้องถิ่นในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

โครงการย่อยที่ 9 การประเมินมูลค่าเพิ่มจากการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยผลการวิจัยทั้ง 9 โครงการย่อยในชุดโครงการดังกล่าว ทุกภาคส่วนในชุมชน อปท. จะเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้คณะนักวิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการวิจัยร่วมกับประชาชนในการทำวิจัยร่วมกันโดยกำหนดกรอบพื้นที่ท้องถิ่น (เมืองและชนบท: Rural and Urban) ของจังหวัดเชียงใหม่ อาศัยตัวแทนที่สามารถพัฒนาการจัดการการเรียนรู้แล้วสามารถนำไปใช้กับท้องถิ่นของตนเองได้ คณะนักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์และได้ข้อสรุปว่า องค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดของแต่ละจังหวัด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งภายใต้ความรับผิดชอบของ อปท. เอง เป็นผู้ที่ใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ภายใต้ข้อสมมติฐานของคณะผู้วิจัยที่ว่า “หากมีการพัฒนาในตัวบุคลากรของ อปท. ในด้านการจัดการการเรียนรู้แล้ว บุคลากรเหล่านั้นได้นำความรู้ไปปรับใช้กับบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น ก็จะสามารถพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการ ภายใต้การมีส่วนร่วมในการพัฒนากับประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง” อีกทั้งทางสมาชิกของ อปท. อย่างที่มีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานวิจัยครั้งนี้แล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง อันจะก่อให้เกิดผลลัพธ์และผลผลิตของงานวิจัยในเชิงประจักษ์ ก่อให้เกิดผลการวิจัยที่สามารถยกระดับสู่การกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวแก่หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น กรมและกระทรวง รวมถึงหน่วยงานเอกชน และประชาชนผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เสริมสร้างศักยภาพแก่ภาคีทางการท่องเที่ยวให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานความรู้สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่

(1) จำนวนงานวิจัยมากกว่าร้อยละ 80 ที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สนับสนุนในปี พ.ศ. 2555 ถูกยกระดับสู่การกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(2) ได้นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละ Sub-Sector ในระดับต่าง ๆ ในระดับมหภาค และจุลภาคไม่น้อยกว่า 5 sectors ที่มีศักยภาพ

(3) จำนวนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่น้อยกว่า 15 หน่วยงาน

- (4) จำนวนผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยไม่น้อยกว่า 500 คน
- (5) พัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ทางการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 50 คน
- (6) สร้างนักวิจัยข้ามสาขาสู่สาขาการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 50 คน
- (7) มีผู้เข้าร่วมการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 500 คน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า การมี การศึกษาถึงการจัดการรูปแบบของการบริหารการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนของจังหวัดในจังหวัดเชียงใหม่และขยายผลไปสู่ภาคเหนือตอนบน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาในการทำงานร่วมกันภายใต้เครือข่ายระหว่างชุมชน องค์กรชุมชน รัฐ วิชากิจและผู้ประกอบการเอกชน เพื่อการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นการทำงานร่วมกันภายใต้เครือข่ายที่มีการกำหนดรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการต้นทุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการต้นทุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.6 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.7 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.8 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาต้นทุนและผลตอบแทนการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.2.9 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับองค์กรท้องถิ่นในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.2.10 เพื่อศึกษามูลค่าเพิ่มจากการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยมีขอบเขตการวิจัยเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี เป็นการพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในการขยายผลต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาค

โดยงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ โครงการวิจัย อาศัยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของแต่ละพื้นที่ เพื่อที่จะตอบสนองการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หลังจากนั้นจะใช้กระบวนการจัดการการเรียนรู้ในการพัฒนาต้นแบบให้มีศักยภาพมากขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ผ่านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 จนกระทั่งได้ต้นแบบที่ดีที่สุด (Best Practice) ของการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การขยายผลในสู่ 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และ จังหวัดพะเยา ต่อไป

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1.4.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด ในจังหวัดเชียงใหม่ อาศัยแบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) และคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการโดยใช้แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 11 ชุมชน ได้แก่

(1) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

(2) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

(3) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนแม่ไ้บ้านดินโฮมสเตย์ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

(4) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่

(5) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านปางห้วยลาน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

(6) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

(7) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

(8) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(9) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(10) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นแห่น้อย ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(11) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.4.2 ข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอดถาม และสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย ผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผลการประเมินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(3) ชนิดเครื่องมือประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

(3.1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

(3.2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ

(3.3) แบบฟอร์มรวบรวมข้อมูลปัจจัยนำเข้า

(3.4) แบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการกระบวนการ

(3.5) แบบฟอร์มการประเมิน Focus Group ของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

(3.6) แบบฟอร์มวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

(3.7) แบบประเมินศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
โดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.4.3 การวิเคราะห์และประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจในการคิดวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ตลอดจนการจัดทำแผนธุรกิจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.5.2 ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

1.5.3 ทราบแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการต้นทุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.4 ทราบแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการต้นทุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.5 ทราบแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.6 ทราบแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.7 ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.8 ทราบแนวทางการพัฒนาต้นทุนและผลตอบแทนการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

1.5.9 ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับองค์กรท้องถิ่นในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.5.10 ทราบมูลค่าเพิ่มจากการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

1.6 นิยามศัพท์

วิสาหกิจชุมชน (community enterprise) หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน กล่าวโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นที่พึ่งกันไว้อย่างแน่นแฟ้น)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) หมายถึง เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปนาโปรแกรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย การนวด อบ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจน การตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่นๆ โดยเป็นการท่องเที่ยว ที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) จึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตใช้พลังงาน จากธรรมชาติมาบำบัดรักษาและสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต ให้สดชื่นผ่อนคลาย เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง รวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจน สถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตร ที่ทันสมัย เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและผลิตผลในกิจกรรมทางการเกษตร ในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและผลิตผลในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับภูมิภาคและระดับโลก อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ โดยสิ่งเหล่านั้นจะต้องมีความงดงามแปลกตา มีความสำคัญหรือมีคุณค่า

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่นนั้น

เพิ่มมูลค่า หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพ ผลกำไร หรืออะไรต่าง ๆ ให้แก่ธุรกิจ เช่น การเพิ่มมูลค่ากับตัวสินค้า ประมาณว่า เามาคิดแปลงดีไซด์รูปลักษณ์ให้มันทันสมัยขึ้น

การบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ในชุมชน ได้เข้ามาร่วมดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและสัมพันธ์กัน

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ “การพัฒนา” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างมีกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมาย “การพัฒนาศักยภาพ” หมายถึง การนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกาย นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง รูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการวางแผน การจัดการ กำหนดทิศทาง และการดำเนินงาน ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของตนเอง โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้สามารถบูรณาการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภาคีได้อย่างเต็มที่

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดองค์กร บริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวกและควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ช่วยลดความตึงเครียด สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พร้อม ๆ กับการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม อันมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ กล่าวคือ เราใช้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การท่องเที่ยวยังนำมาซึ่งการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งด้านสาธารณูปโภค (Public Utilities) และสาธารณูปการ (Public Facilities) ซึ่งยังผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

